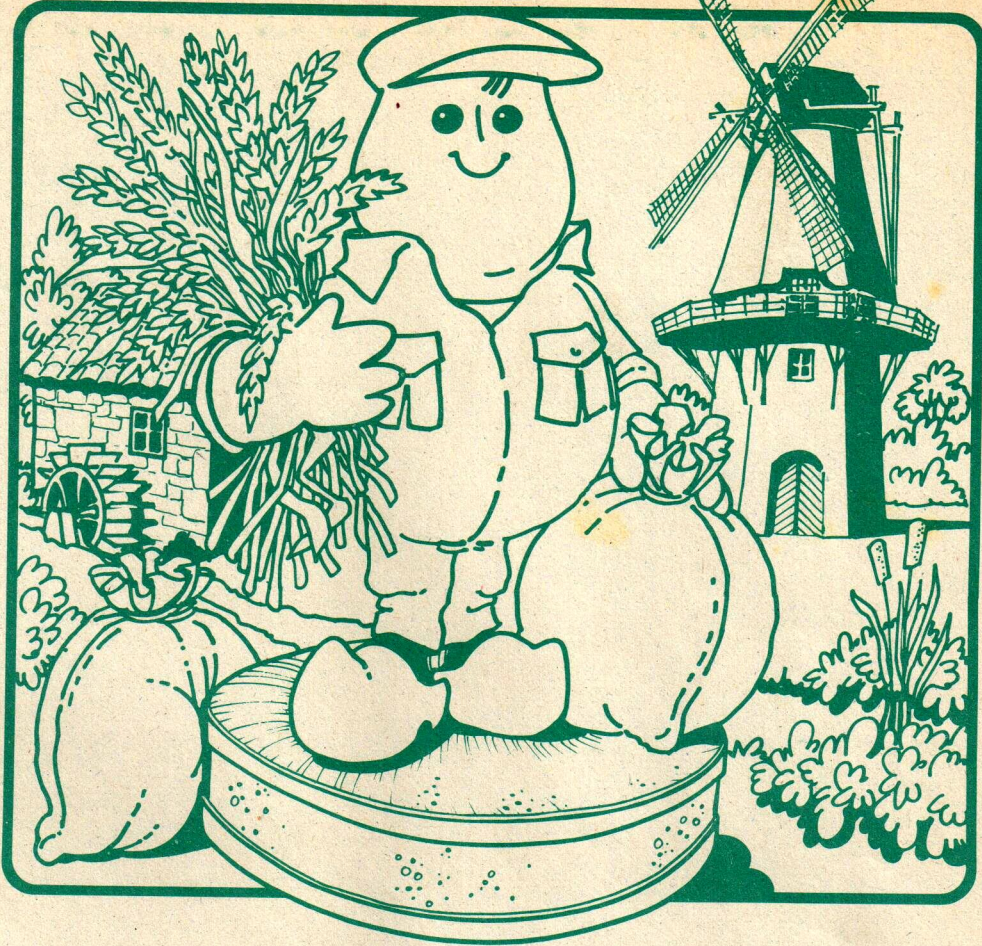

VAN HAVEL OEGOII

9 mei Molendag

Sterker nog:

kórenmolendag

U meende, dat molens er alleen waren voor het mooi? Dan doet u de échte molenaar onrecht. Want op wel vijftig plaatsen in Nederland malen nog weer korenmolens! Molenstenen vermalen op de kracht van wind of water graan tot onvervalst molenaarsvolkorenmeel. Zoek zo'n molen eens op. Op korenmolendag bijvoorbeeld.

Uitgave Stichting Ambachtelijk Korenmolenaarsgilde

MOLENDAG 9 MEI 1981

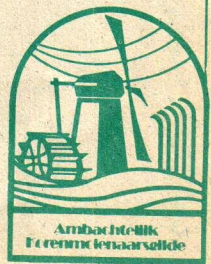
Over luttele dagen is het weer zover: molendag.

Sterker nog, zeggen we op een van de twee grote affiches die via een aantal korenmolens verspreid gaan worden, sterker nog: kórenmolendag.

Want dat is precies wat we van deze nationale molendag willen maken. Korenmolendag, omdat weer zo verblijdend veel korenmolens aan het werk gaan. Niet allemaal in vol bedrijf, nee. Maar wel zoetjesaan met meer vraag naar de produkten van de wind- en waterkorenmolen.

We hebben herhaalde malen op dit onderwerp doorgefantaseerd.

We hebben daden gesteld: druksels gemaakt, waarmee we de boer op kunnen. Voor de molenaars, die deze kans gaan benutten, zal het ongetwijfeld rendement brengen. Hebben die paar bakkersverkoopbrieven niet óók klanten aangebracht immers? Het enig betreuenswaardige is dat opnieuw zo weinigen onder onze molenaars van deze gelegenheid gebruik hebben willen maken. We zul-

vervolg pag. 8

Dit is het derde en laatste artikel over de molen in Nispen.

DOLEN OP DE MOLEN VAN NISPEN (3)

Daarna is het geheel weer gedemonteerd en naar Nispen vervoerd. Inmiddels waren in de molenmakerswerkplaats de schenkels en de neuslijsten gereedgemaakt.

Hierna werden de op de grond liggende roeden gedeeltelijk opgetuigd. Aan één eind werden de schenkels van de stroomlijnneus en de neuslijst e.d. aangebracht en werd de achterplaat erop gespijkerd. De lagersteunen werden gemonteerd en de klep-assen met schenkels en lijsten werden aangebracht. De kleppen werden aan de eindden, waar de stroomlijnneuzen waren aangebracht, geheel bekleed. Van de andere twee kleppen werd uitsluitend de achterzijde bekleed. Deze werden i.v.m. het steken van de roeden weer verwijderd en ook de lagersteunen werden aan dat eind weer gedemonteerd.

Daarna werden met behulp van een kraan de roeden gestoken. De lagersteunen werden weer aangebracht en de kraan hing de twee nog op de grond liggende kleppen, op de goede hoogte naast de lagersteunen. De lagers konden toen op eenvoudige wijze vastgebout worden.

Toen het hijswerk - waarbij het in balans hangen van de aan één eind veel zwaarder zijnde roeden een apart probleem vormde - achter de rug was, werd het resterende deel van de beplating aangebracht en het stangen- en hefboommechanisme aangebracht. Toen de sluitveer was afgeleverd kon met het proefmalen worden begonnen. Zo nodig zal, teneinde de kleppen zo vlot mogelijk op wisselingen in de windsnelheid te laten reageren, aan de zwichtstangen extra gewicht worden aangebracht en de sluitveer worden verzwaard.

Het bovenstaande lijkt vrij eenvoudig doch in feite was het niet zo simpel als het daar is beschreven. Tal van kleine, onvoorziene probleempjes deden zich voor en moesten worden opgelost, doch de molenmakers zijn er uiteindelijk in geslaagd de zaak voor elkaar te krijgen. Men kan er alleen maar meer bewondering voor de figuur van molen-

NA JONGSTE RESTAURATIE IS MOLEN VAN NISPEN OP EN TOP MAALVAARDIG

maker Van Riet door krijgen, die immers niet kopieerde, maar construeerde en dus nog veel méér problemen op te lossen had.

Dat in dit onderdeel van de restauratie,

waarvoor een stelpost was opgenomen en die in regie werd uitgevoerd, veel meer arbeidsuren zijn gaan zitten dan eenieder vooraf had aangenomen, is nu geen onbegrijpelijke zaak meer.

De staartbalk en de schoren werden geheel vernieuwd. Het zagen, zoals het bestek voorschreef van één korte schoor uit één oude, lange, bleek niet mogelijk. De kruibok bleek niet meer te herstellen, doch werd geheel vernieuwd volgens het bestaande model. Het ijzerwerk van de lier werd gereviseerd en weer gebruikt. De kruipalen werden alle vernieuwd in eiken.

Het windpeluw, het voorkeuvelens met de betimmering en de luiken, alsmede de baard, werden vernieuwd, conform de bestaande vormgeving.

Het rollenlager (in feite behorend tot het gaande werk) onder de hals van de as, werd geheel gereviseerd, waarbij het vernieuwen van enkele kogellagers nodig bleek. De lange- en de korte spruit werden beide vernieuwd, alsmede het achterkeuvelens met de betimmering volgens het bestaande model.

Aan de spantring, de gordingen en de kepers werd zeer veel vernieuwd. De bovenste middengordingen werden iets krommer genomen, zodat de vang en het wiel thans wel passen. Ook van de roosterhouten werden er enkele vernieuwd. De roostervloeren werden vernieuwd en de kap en de steigergaten werden vogeldicht gemaakt. De hanetree (of kippeladder zoals ook wel wordt gezegd) werd vernieuwd en, al voorzag het bestek daar niet in, ook de penbalk moest door een nieuwe worden vervangen.

De beplanking van de kap werd vernieuwd, en daarop werd m.b.v. een brander een laag zwaar gemineraliseerd, gebitumineerd, van een plaklaag voorzien glasvliesweefsel geplakt. Het betrof een produkt van Duits fabrikaat, waarmee de dienst Gemeentewerken goede ervaringen had opgedaan. Tegen de buitenkant van de kuip werd ter versteviging een nieuwe plank gespijkerd.

De lelijke "puif" die de inrijpoort afsloot, werd verwijderd en de onderin de molen hangende inrijdeuren werden in de bestaande uitvoering vernieuwd. Op de eigendoms grens werd in de achterste toog een kozijn (merbau) met twee vuren opgeklampte dueren gesteld.

De balklaag van de meelzolder werd van twee sleutelstukken en enige nieuwe kinderbinten voorzien, er werd een nieuw dak opgespijkerd en de trap op de begane grond werd op een plateau geplaatst.

De beide deuren op de meelzolder werden vernieuwd in noors grenenhout.

Onder de balklaag van de steenzolder werd één sleutelstuk en onder de lui-zolder werden er twee eengebracht, terwijl ook de draagbalk van de koningspil aan één zijde van een sleutelstuk moest worden voorzien.

Het merkwaardige "plafond" op de meelzolder werd van zijn oude, door vocht en houtworm aangetaste triplex bekleding ontdaan. Aanvankelijk was de gedachte om hetgeen er dan in het zicht zou komen, maar zo te laten, doch hier werd al snel weer van afgestapt. De vuren ribben en wat er verder was aangebracht aan draagconstructie was het aanzien niet waard, en het zou bovendien een stofnest van jewelste worden. Vandaar dat de zaak opnieuw met triplex werd afgetimmerd.

De stalen onderslagen werden ontroest en geconserveerd. Alle oude ijzeren ramen waren dermate slecht, dat ze door nieuwe moesten worden vervangen. Omdat er in oorsprong zeker houten aanwezig geweest waren en omdat dat bovendien de goedkoopste werkwijze was, werden de ramen vernieuwd in houten uitvoering. Op de luizolder werden enkele luiken en ander vloerhout vernieuwd. De scheluwe trap op deze zolder werd vernieuwd, daar reparatie, zoals in het bestek was voorzien, niet meer mogelijk bleek.

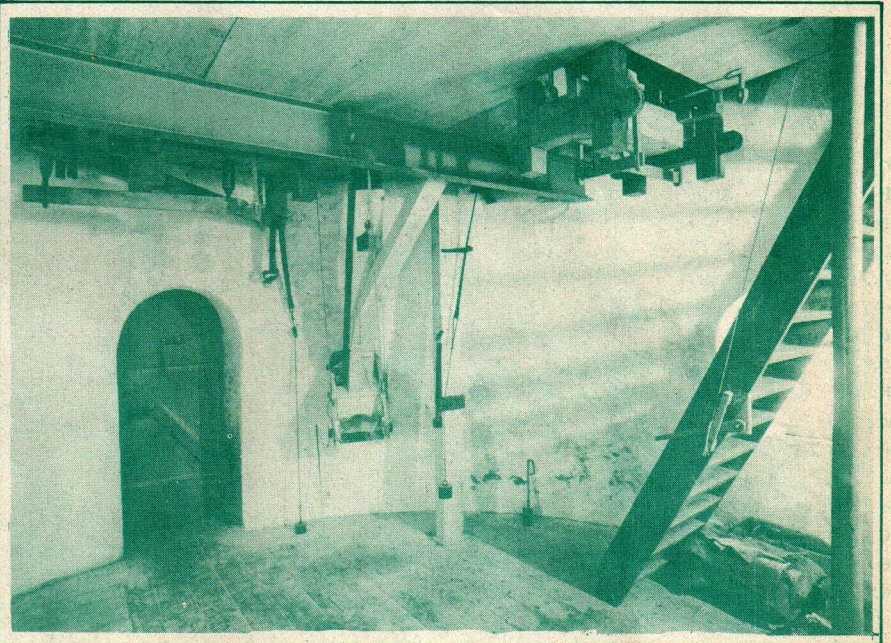
Van de balklaag van de kapzolder werden twee balken vernieuwd; één meer dan in het bestek was aangegeven.

nieuwe essenkammen gestoken. De bus- of ijzerbalk werd beter vastgezet tussen de voeghouten en er werd een nieuwe gang staven aangebracht op de bovenschijfloop, waarvoor op initiatief van de molenmakers de tropische houtsoort merbau werd gekozen.

Voor het luiwerk werd een slijtlaag van zacht houten plankjes op de luitafel aangebracht en het werd verder geheel gangbaar gemaakt. Op het spoorwiel werd een nieuwe gang acacia-kammen gestoken.

Van de twee koppels kunststenen (17--ders resp. 16--ders) bleken de lopers zodanig gebarsten dat er nieuwe werden besteld. Ze werden geleverd door de firma H. A. Kees uit Leende. De drie koppels stenen werden nauwkeurig afgesteld en bedrijfsvaardig gemaakt. Voor het scherpen- of billen van de stenen werd door de molenmaker een beroep gedaan op molenaar L.A. Verhage uit Poortvliet (Z).

De steenkraan - oorspronkelijk in iepen uitgevoerd, werd vernieuwd, waarvoor thans eiken werd gekozen, hetgeen minder gevoelig voor houtwormaan-tasting en mechanisch sterker is. Aan

Gaan we van boven naar beneden, de molen door.

De vang werd afgesteld en het aswiel werd opnieuw rond- en rechtgehangen, zoals in molenmakerstaal het "uitsporen" van een wiel ook werd wordt genoemd. Voorts werd een nieuwe vangstok aangebracht, met daaraan een keten van ijzeren stangen met ogen, zoals bestaand en werd een nieuwe ezel voor de vangbalk geplaatst, die op zijn plaats wordt gehouden door zgn. slapers.

In het bovenwiel werden een vijftal

Het merkwaardige triplexplafond van de molen, na de restauratie. Rechts boven is de pasbrug a la Van Riet te zien. Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg.

de steenkuipen werd het een en ander gerepareerd en op de meelzolder werden de meelpijpen met het meelbakken in orde gemaakt.

Al met al werd op deze wijze de molen weer geheel maalvaardig gemaakt.

De uitvoering van het metselwerk werd door de Gemeente Roosendaal en Nispen rechtstreeks opgedragen aan aan-

nemer / metselaar A.N. Duizer te Rijswijk (N.Br.).

Alles wat om bouwtechnische redenen herstel behoefde, werd aangepakt, er werd niet naar esthetische perfectie gestreefd.

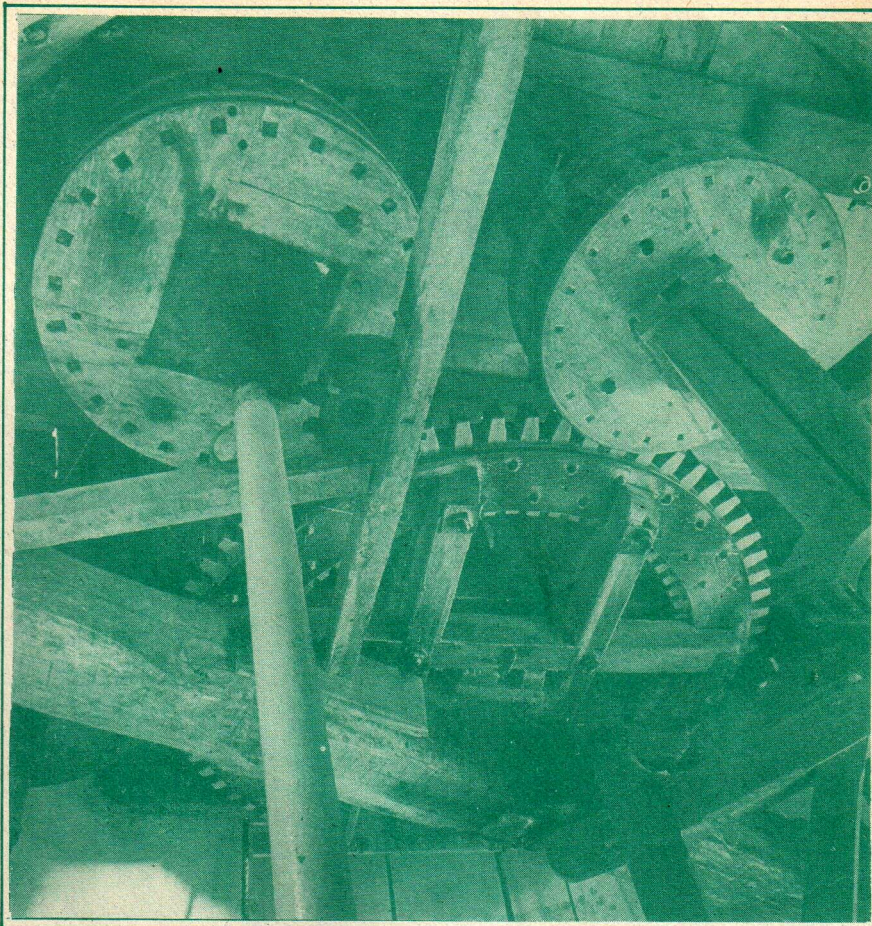
De molen had door de granaatbeschietingen in de Tweede Wereldoorlog lichte schade opgelopen. Enkele provisorische herstellingen werden kennelijk na korte tijd reeds uitgevoerd. Er waren echter nog enkele verticale scheuren zichtbaar, die thans werden opengehakt en ingeboet. Merkwaardig genoeg was er ook één over een lintvoeg lopende, horizontale scheur aanwezig. Deze werd zover mogelijk opengehakt en met nieuwe stenen ingeboet. Voor dit inboet-werk is het de metselaar na lang zoeken gelukt bij een steenbakkerij in Dorst aan de juiste steen te komen: oud-paars Rijnformaat handvorm. De kleinere granaatbeschadigingen zijn niet aangepakt.

De uitgevallen voegen (vnl. aan de regenkant en aan de voet van de molenromp, bij de molenbelt) werden opengehakt en opnieuw platvol gezet. De rollagen (dorpels) in de raam-openingen werden hersteld, soms vernieuwd. De op de romp aanwezige mosbegroeiing werd met een harde borstel afgeborsteld en sommige delen van het metselwerk werden geleverd.

Het achterste gewelf dat de molen thans verbindt met de schuren van dhr. Aerden, bleek in niet te beste staat te verkeren. Toch werd besloten om het niet te vernieuwen, maar te versterken. Hiertoe werd het aan de onderzijde met stempels opgevangen en iets naar zijn oude model omhoog gedrukt. Aan de bovenzijde zou een betonafdekking komen gewapend met twee bouwstaalmatten (150 x 6 mm), een korset waarin het metselwerk a.h.w. zou worden opgehangen en dan min of meer als één geheel, vrijdragend op de zijmuren zou komen te rusten.

Bij het ontgraven van het gewelf bleek dat er reeds een dunne laag ongewapend beton op was gestort. Deze werd voorzichtig verwijderd en toen bleek dat de bovenste laag baksteen (als platte-vlij-laag uitgevoerd) ook moest worden weggenomen. Pas daarna kon men met het eerder genoemde werk beginnen. Het beton werd met een laag bitumen smeer afgewerkt en bij de aansluiting tegen de molenromp werd een nieuwe, forse loodslab aangebracht.

Wat het inwendige van de molen betreft, werden alle opleggingen van nieuwe balkkoppen en sleutelstukken aangewerkt, enige scheuren ingeboet en op de begane grond werden enkele be-

Het spoorwiel met de rondsels. Op de voorgrond het ronsel met de stalen spil van de hulpaandrijving. Foto Rijksdienst voor de Monumentenzorg, L. M. Tangel.

schadigingen aan het metselwerk ingeboet.

Alle loszittende pleisterwerk (± 25 à 30%) werd afgebikt en opnieuw opgezet. De loszittende witkalklagen werden afgeborsteld en het inwendige werd tweemaal gewit, met gewone witkalk waaraan wat witte cement was toegevoegd.

Op de bagene grond werd een plint van ca. 1 m, zwart gemaakt met bitumenverf.

Beginnen we met de conservering van het ijzerwerk van het wienkruis. De roeden werden samengelast uit gestaal-straalde platen, inwendig getectyleerd en uitwendig bestreken met zinkstof-compound. Het ijzerwerk van hefboomen, zwichtkrans e.d. werd eveneens gestaal-straald en met zinkstof-compound behandeld en daarna met zwarte bitumenlak "geteed".

Het houtwerk van de stroomlijnneuzen en de klep werd met een conserveringsmiddel bestreken. Het overige verwerk over de aluminiumbeplating, werd na het opzetten van een primer, uitgevoerd in het kleurenschema zoals dit werd teruggevonden op fragmenten van de oude bekleding. De kleurencombinatie aluminium-rood-wit-geel doet wat merkwaardig aan en enige

symboliek valt er niet in te ontdekken.

Ook wat het verwerk van het staartwerk e.d. betreft, is geheel het oorspronkelijke kleurenschema gevolgd, hetgeen eveneens geldt voor de geschilderde delen van het metselwerk. De steenrood geschilderde rollagen en neggekanten van de raam- en deuropeningen zijn wel in verband te brengen met een traditie, die ook bij andere molens voorkomt. De kleurtoepassing van de muizetand en het daarboven gelegen metselwerk onder de houten kuip, doet al even merkwaardig aan als de kleuren van het wienkruis en kan niet anders zijn dan een uiting van de fantasie van de toenmalige molenaar. En dat op zich is voor de zuidelijke streken van ons land weer een zekere traditie te noemen, al is in veel gevallen het spelen met de kleuren rood-wit-blauw meer gebruikelijk.

Misschien voelden de Nispense molenaars zich, zo dicht bij de Nederlandse grens, niet voldoende Nederlander om zich door de Nationale Driekleur te laten inspireren. Wie zal het zeggen. In ieder geval is met het afwerken van het verwerk de "finishing-touch" aan deze voor alle betrokkenen zeer interessante restauratie gegeven.

J. Gunneweg

Hartverwarmende reacties

Soms verkeren we - redactie van dit blad en leden van het dagelijks bestuur, de administratrice inkluis - in een mineurstemming. Dat is het geval wanneer we heel veel energie in iets steken, waarna de reacties op al die inspanningen tegenvallen. Maar, molenaars zijn net zo grillig als het weer. Als het ene niet aanslaat, dan blijkt iets anders juist weer tot enthousiaste bijval te leiden. En wat de een "waardeloos" vindt pakt voor een ander weer uit als "steengoed".

We hebben in de afgelopen weken om verschillende redenen molenaars, zowel deelnemers als niet-deelnemers, molenmakers en andere lezers van ons blad benaderd. De redenen varieerden van het verzoek om toch vooral vlot te zijn met het betalen van de deelnemersbijdrage, om alsjeblijft een enquêteformulier in te vullen en terug te sturen, om ons opnieuw of voor de eerste keer te steunen met een donatie, tot het verstrekken van allerhande op specifieke situaties gerichte informatie.

Daar zijn in de laatste paar weken stapels reacties op binnengekomen.

In de eerste plaats hebben we van 95 procent van de donateurs, die ons vorig jaar een bijdrage gunden, ook over dit jaar weer een geldelijke ruggesteun mogen ontvangen. Dat overtreft onze verwachtingen!

Ook de aanwerving van nieuwe donateurs blijkt redelijk te verlopen, ondanks de toch wat sombere economische situatie. Een oud-molenaar heeft zelfs het feit, dat hij al sinds 1977 ons blad ontvangt en geen donateur was in die periode, nu willen compenseren door ons in een keer 5 x 25 gulden als bijdrage over te maken....

De uitgezonden enquêteformulieren stromen gestaag binnen. Van de niet-deelnemers bijna even snel als van de deelnemers. Al zullen we de geplande sluitingsdatum voor het indienen van de formulieren wel niet helemaal halen, toch verwachten we binnen enkele weken met het uitwerken van de gegevens te kunnen beginnen.

De aanmelding van nieuwe deelnemers

gaat ook in kalme gang voort. Zie daarvoor elders; "In de familie".

Dan ons maandblad, "Van Haver Tot Gort". Het blijkt goed te worden gelezen en ook te worden gewaardeerd. Soms vang je daarover iets op in gesprekken met molenaars. Zelden wordt er iets over op papier gezet. Maar nu, bij het inzenden van gegevens voor de enquête 1980, geven sommige molenaars in een enkele zin blijk van hun waardering. Zoals....

"Uw schrijven in het blad Van Haver Tot Gort is heel goed, want ik heb het blad al een tijd gelezen..." (molenaar in Gelderland).

"....De bepaling van de voorraden in de silo's is vanaf het begin precies zo toegepast als in uw orgaan omschreven. Wij zijn zeer content met dit maandblad en wensen u hiermede een goede wind..." (molenaar in Friesland).

"...Wij lezen steeds met genoeg uw blad. Een hele prestatie om dit steeds

weer keurig op tijd te laten verschijnen" (molenaar in Overijssel).

Al met al plezierige pluimen op de hoed, die wij in dank aanvaardden.

We bespeuren dat de inhoud van ons blad ook in ruimere kring mensen aan het denken zet en inspireert. Niet alleen maken wij dat op uit het feit, dat sommige molenaars hun drempelvrees om deelnemer te worden overwinnen,

maar ook uit reacties op de artikelen en aan de hand van hetgeen er elders over het molenaarsambacht geschreven wordt.

Zo vinden we de grote lijn van het uitvoerige artikel "VastWerk, balanceerwerk, pennetjeswerk, engelse rij, beugelrij... of hoe zit het nou precies in elkaar?" (april/mei '78) geheel terug in het boek "Zingende stenen" van D. J. Abelskamp.

Hetzelfde geldt voor het artikel over het afstellen van het VastWerk (oorspronkelijk in oktober/november '78), waarbij de afbeeldingen van de twee varianten van het kraantje en het advies om een stukje hardboard in het potje te leggen, precies zo zijn overgenomen. En ook gaat het op voor ons artikel over het balanceren van een looper met behulp van een stuk zwaar hoekijzer (oktober '77).

Thans zien we dat het hele verhaal over het balanceren en afstellen van de looper, het inleggen van de rijen e.d. weer een discussie via ingezonden brieven in het vakblad "De Molenaar" heeft losgemaakt.

Overigens - eerlijk is eerlijk - onze redakteur Victor Mulder heeft, naar hij zelf schreef, de inspiratie om eens wat aandacht aan "rijnen en spullen" te besteden opgedaan in ingezonden brieven in "De Molenaar" van april en augustus '78. En zo zie je maar weer, dat op die manier een wisselwerking ontstaat, waarbij heel wat van de kennis van een aantal oudere vaklieden loskomt, die een ander dan weer in staat stellen er wat van zijn gading uit te pikken ter ondersteuning van de eigen ervaringen. Een wezenlijk onderdeel van het instandhouden van het korenmolenaarsambacht, dunkt ons.

Al beantwoorden we elke reactie zoveel mogelijk individueel, - dit tot slot -, ook langs deze weg willen we onze dank betuigen aan iedereen, die met zijn reactie bij ons in de bus is gekomen om het even of het nu ging om een financiële bijdrage, een aanmelding, een sympathiebetuiging of een ingezonden brief. Deze tekens van (mede)leven geven de burger moed. In dat opzicht verschillen molenaarsbestuurders en clubbladredacteuren niet van de gemiddelde mens van vlees en bloed....

Een mulder, die alleen van malen

Laten we het maar onder ogen zien: niet iedereen is voor elke vaardigheid in de wieg gelegd. Een molenaar, die gewend is op zijn molen allerhande timmer- en kluswerk te doen, zal ongelovig opkijken wanneer iemand hem vertelt dat hij nog niet een konijnehok kan timmeren. Zo bestaan er ook molenaars, die met de beste wil van de wereld niet in staat zijn om iets te bedenken waarmee zij meer volk kunnen prikkelen tot een bezoek aan de molen.

Er zijn een paar aanleidingen om op dit fenomeen in te gaan: de komende molendag, de aktie die op stapel is gezet om de detailverkoop te stimuleren; de ontvangst in de postbus van de stichtingen van enkele jaarverslagen van jonge mulders.

Molendag. Een fietsroute langs de molen en als het een beetje wil horden vermoeiende mensen en mensjes, die zo nodig alle trappen op en af moeten sjuwen in de molen.... Hoe krijgen sommige vakgenoten het voor elkaar

om zo'n molendag in hun voordeel om te zetten en waarom slaken anderen een zucht van verlichting, wanneer om vijf uur de laatste fietsers weer in het zadel klimmen?

Aktie stimulering detailverkoop. Duzend op het lijf van de molen geschreven krantjes gratis. Vijftig forse raambiljetten gratis. Advertentievoorbeelden gratis. Persberichten voor de komende molendag gratis. En wie reageren er, zonder daartoe te zijn aangemaand met nog eens een apart correspondentiekaartje....? NEGEN MOLENAARS. (Uiteindelijk willen er dan zestien deelnemers deze gratis service gebruiken. Van de 34 embleemgerechtigde deelnemers, de acht niet embleemgerechtigde deelnemers, de veertig of vijftig niet aangesloten molenaars in Nederland.)

Wat is er toch aan de hand? Is het drempelvrees; niet gewoon zijn dat iemand aardig voor ze is? Blinde vlek? Of eenvoudigweg onwennigheid ten aanzien van iets, dat niet heel nauw betrokken is bij het eigen vak? Wel kunnen malen en timmeren en klussen, maar al dat andere, dat vreemde en ongewone, afweren. Een andere verklaring kan ik niet bedenken. En ook hier de vraag: waarom een tiental molenaars "graag" en "meteen als het kan" en "alstjeblijft", en al die anderen helemaal niks van zich laten horen?

Jaarverslagen. Eentje van Hans Dobbe van "De Vlijt" in Wageningen, het andere van Jo Meessen, die als vrijwilliger (maar ook als deelnemer van ons Amb. Korenmolenaarsgilde) regelmatig de "Oliemolen" van Heerlen bemaalt. Niks te pagina's vol cijfers: simpele overzichten van werkzaamheden en gebeurtenissen in de verslagjaren (telkens 1980) op, in het ene geval, de windmolen en, in het andere geval, watermolen.

Als je die verslagen leest voel je, dat de betreffende molenaars (ook al zijn ze misschien nog niet in het vak volgroeid, ze mogen dat predikaat toch rechtens voeren) niet beperkt worden door hun beroep: het gaat verder dan malen en klussen in en om de molen. Ze vertonen ook talenten op andere vlakken. Talenten, die wonderwel ook in het molenaarsvak van pas komen.

Want misschien zou je geneigd zijn in die verslagen allereerst naar de meelomzet te zoeken en/of naar het verrichte onderhoud aan de molen. Nou, die komen in alletwee de verslagen aan bod. Maar veel interessanter zijn eigenlijk die andere zaken als bijzondere activiteiten rondom de molen. Immers, de "bijzondere activiteiten" stimuleren de omzet. Daar kan geen mens - en ook geen molenaar - onderuit.

Lees even mee in het verslag van "De Vlijt".

Molenaarsexamen

Wageningse Vlijt

MOLENMANNEN

WAGENINGSE KORENMOLEN "De Vlijt" had maandag een gebeurtenis plaats, die uniek genoemd kan worden. Op deze dag werd een fraai Gildebeeld op de romp van de molen aangebracht. Dit schild op de molen betekent dat de molenaar van de molen lid is van het ambachtelijk Korenmolenaarsgilde.

Op 28 juni jl. werd de kennis en kunde van molenaar Hans Dobbe aan de tand gevoeld door drie molenaars. Dobbe is als gezelschap toegelaten op de cursus.

Nu echter het praktijklokaal van de vakschool geheel ontmanteld is heeft het bestuur van het Station in overleg en met medewerking van de gemeente besloten de laatste maalstoel over te brengen naar de hegane grond van de molen "De Vlijt". Bij de demontage bleek de maalstoel, waarbij de steen aangedreven wordt door een 25 pk verticale electromotor in een dusdanige staat te verke-

Historische functie

Een van de belangrijkste doelen, die het Gilde nastreeft, is van cultuur-historische aard en wel het teruggave van zijn oorspronkelijke functie aan de molens en het doen voortleven van het molenaarsambacht, dat, tot enkele jaren terug, bijna uitgestorven was. Verder staat het Gilde borg voor een goede kwaliteit van het meel, dat van

van een of een aantal artikelen bij een v
op de hele zaterdag, krijgt u EEN BON
's middags van 13.00-17.00 uur
GRATIS RIT IN DE HUIFK
n!

weet, schiet heus tekort

Sedert de vorige molendag hebben 1326 bezoekers de molen betreden. Dat is volgens het receptieboek. Het moeten er meer zijn geweest, zegt Hans Dobbe; tussen de twee- en drie-duizend. Er is in 1980 23.750 kilo tarwe gemalen, plus 400 kilo biologisch geteelde tarwe. Rogge was 200 kilo, gerst 150 kilo en mais 150 kilo. De molen kreeg het hele jaar door op weekdagen bezoek van groepen, zestien in totaal. Daar waren veel lagere scholen bij, een energiegroep, platelandsjongeren, studenten van de landbouwhogeschool.

Op molendag komen zo'n 250 mensen op de molen. Maar dat is niet de hoogtijdag voor "De Vlijt". Die doet zich al een paar jaar voor half augustus, als zich rondom de molen de "molenmarkt" afspeelt. Niet alleen draait de molen dan geheel gepavoiseerd (en kwamen er in 1980 ruim 800 kijkers op de molen!), maar kan de menigte zich verlustigen aan een markt met wel dertig kramen van mensen die een bepaald ambacht uitoefenen. Voor kinderen heeft de molenaar dan huifkar-tochtjes georganiseerd.

Wie zei daar wat over molenaarstalenten op een ander terrein dan alleen de molen?!

Hans Dobbe heeft, voor het maken van zijn eigen Molenkrantjes, ruimschoots materiaal kunnen inleveren, omdat er over hem en zijn molen vaak en veel

gepubliceerd wordt in Wageningen en omstreken. Hij timmert aan de weg: op molendag, met de Molenmarkt, als het St. Maarten is (dan deelt de mulder uit aan kinderen), als Sinterklaas zijn intocht houdt (hij weet hem naar de opgesierde molen te krijgen). Als op "De Vlijt" examen van vrijwilligers worden afgenomen, dan vindt Hans Dobbe de weg naar de redactie van de kranten. Als het schild van het Amb. Korenmolenaarsgilde boven de poort wordt gehecht, dan prijkt dat de andere dag in de krant....

Ook met weinig middelen kan wat gedaan...

Jo Meessens middelen zijn geringer. Hij mag als vrijwilliger - en niet als eigen baas - gebruik maken van de bovenslagmolen op de Caumerbeek in Heerlen, genaamd de "Oliemolen". Hij moet dus schrijven, dat de molen om de andere zaterdag in werking is en voor het publiek opengesteld. De nadruk ligt dan, schrijft hij in het verslag, op het uitdragen van het molenaarsambacht en de liefde voor de molen bij het publiek. Op zulke zaterdagen wordt er een zak meel gemalen. Na een uur malen is er meestal te weinig water om daarmee door te kunnen gaan; dan

draait de molen verder voor de prins. Op deze maaldagen bezochten naar ruwe schatting ruim 800 mensen de molen in 1980.

Ook 's avonds maalt Jo Meessen wel eens wat: in totaal 20 zak gerst, haver en tarwe in 1980.

Maar ondanks die zeer geringe productie is er toch leven van belang. Er is geregeld in het jaar bezoek van schoolklassen, verkennergroepen, een "jongerenberaad Maastricht". Op koninginnedag komt een medewerker van de ziekenomroep Brunssum opnames maken (geluid) van de malende molen.

Op molendag stuwen ze in Heerlen de molenvijver tot boven het normale peil op: nu kan de molen bijna de hele dag draaien. En meer dan 200 bezoekers verlustigen zich aan de aanblik. Met zijn molen en zijn activiteiten - hoe beperkt die ook moeten zijn - haalt Jo Meessen in 1980 toch zo'n vijftien keer de kolommen van een krant!

Tekenend voor deze beginnende mulder is dat hij op eigen houtje, niet wachtend op wat van elders kwam, zijn eigen recepten en verkoopbrief aan partikulieren schreef, tekende en op stencil afdraaide. Dat levert op.

Er is vanzelfsprekend een moraal verbonden aan al dit geschrijf. Niemand mag voor een mo-

ten. Het "Staphorster Stipwerk" ontbrak niet en ging iemands voorkeur uit naar honinzeep of bijenwaskaarsen: men kon terecht. De inwendige mens kon in diverse variaties verzorgd worden.

De 100 jaar oude stellingmolen noodde vele belangstellenden tot een bezoek. Weet u wat de "kammen" en "staven" zijn van steenbeukenhout? En wat "de staart" is en dat de as van de wieken met reuzel gesmeerd wordt?

Eigen meel

Er wordt regelmatig gemalen en reeds verscheidene bakkers betrekken van "De Vlijt", hun meel. Ook particulieren kunnen terecht bijv. voor tarwemeel in diverse soorten per kilo. Afhankelijk van het seizoen is er eveneens maismeel en boekwijnmeel beschikbaar.

Een bezoek aan de molen op van 9,00 uur wa nog pa **Molenaar op** koek thuis eten van eigen gemalen meel volgens de recepten van de molenaar

Harnj Nieuw De wieken vo feests in „De „De Vlijt”

WAGENINGEN — Vele kraampj bezige ambachtslieden en een vroli menigte was de aanblik van de Harnj weg en omgeving bij de herdenking het éénjarig bestaan van de geres reerde molen „De Vlijt”.

Bij de ingebruikneming van de len in 1979 is dit feit gevierd met markt en het succes hiervan is molenaar Hans Dobbe met mede king

De Waginse windmole Vlijt" is sinds vorige wee zijn gewone doen. Vanaf moment is molenaar uit Bergharen bezig twee ho kamraderen, die versleten ren, te vervangen door ge nieuwe.

De oude waren tot in de ke door houtworm aangetast reeds as een breu uen kamme niet monteren e uver passend laten lopen van dit raderwerk zal de hele week duren.

De wieken van „De Vlijt" hadden in 1879 een zgn. Oud systeem. De lengte van het gevluht was 21 meter. Nu is o ... is hoger is k In 1879 had de molen houten ro zijn opgebouwd. Ook de bove van gietijzer waren.

In 1901 sloeg de bliksem in en vijf uur 's middags hebbe deren fraaie tekeningen voor de tekenwedstrijd, die van het wiekenkruis) zijn ge jury niet gemakkelijk om de Voorheen was de hele t naars aan te wijzen. De winnaars zullen via de nu, in 1979, nog steeds b bekendgemaakt worden en de houten buitenroer af en zullen a.s. zaterdag om half elf grond. Op de fototentoo molen af te halen zijn. Oud-mol

Tekenweds

lenaar uitmaken hoe hij zijn bedrijf moet voeren. Maar dat diezelfde molenaar anno 1981 denkt te kunnen handelen zoals dertig jaar geleden - vooropgezet dat hij met zijn molen weer een goed inkomen wil gaan verdienen - dan zal hij nog lelijk op zijn neus kijken. De reclame die van mond tot mond gaat is goud waard. Maar ook die vorm van propaganda moet op gang worden geholpen.

Je kunt nog zo'n geweldige vakman zijn, zonder duwtjes in de rug gaat het niet. Zonder een goed uitgebuite molendag kan het niet. Een molenmarkt helpt. Bezoek van groepen scholen, huisvrouwen, professoren, gedetineerden helpt. Een broodbakwedstrijd organiseren onder partikulieren (de Schiedamse "Vrijheid" weet er al jaren van) helpt. Krantjes verspreiden helpt. Affiches ophangen helpt. Is allemaal niet verplicht, maar steunt wel.

Denk er eens over na. Maar voor Molendag, want dan kunt u nog veel van de schade inhalen.

Bovenstaand affiche (formaat 50 x 70 cm) is gedrukt op initiatief van de Vereniging Voor Natuurbehoud. Afgebeeld is de Huiskoutermolen in Huise (Oost-Vlaanderen). De plaat komt op een tiende inclusief verzendkosten. Als er iets van dit geld verschiet gaat het naar een molenrestauratieproject in Nederland of Vlaanderen. Affiche is te bestellen door overmaking op giro 19 18 320 t.n.v. penningmeester Ver. v. Natuurbehoud, Vincentiusstraat 7, Roosendaal. Vermelden: ".....ex. zeefdruk molens".

vervolg van pag. 1

len hier maar achterwege laten om naar de oorzaken van die laksheid te gissen. Elders in dit blad komt dit onderwerp nog wel even ter sprake.

De molenaars, die metterdaad aan de slag gaan om hun detailverkoop te verbeteren, hoeven geen adviezen meer om hun "molendagbladen" op de best mogelijke wijze te slijten. Zij zijn vindingrijk genoeg. De anderen, die, omdat we het nu eenmaal

beloofd hebben, een stapel "algemene" molenkrantjes krijgen toegespeeld, moeten ze op molendag maar uitreiken aan de gaande en komende man. Wie weet blijft er ook voor hen wat aan de strijkstok hangen.

De molenaars, tenslotte, die geen deelnemer zijn, maar toch blij hebben gegeven van echte maalactiviteiten, bedienen we ook met materiaal. Wie na dit alles nog te mopperen heeft moet dat maar heel erg binnensmonds doen.....

ADVERTENTIE

Te koop: hydraulische zakkenheffer
Te koop gevraagd: stoffilter met afzaktrechter
zakkennaaimachine (trap)
kleine centrifugaalbuil

H. Dobbe, Molen "De Vlijt", Wageningen.
tel. 08370 - 18120

In de familie

We hebben in de afgelopen periode weer enkele nieuwe aanmeldingen binnengekregen.

In een geval betrof het een gezelmolenaar op een watermolen met bovenslagrad in Zuid-Limburg. Een andere opgaaf was van een meester-molenaar op een watermolen met turbine in midden-Limburg. De regio-deelnemers binnen een straal van veertig kilometer om deze molens zijn inmiddels op de hoogte gesteld van beide aanmeldingen. Zij kunnen eventuele bezwaren kenbaar maken.

Ook zal bij beide molenaars door "het Station" in Wageningen een monster volkorentarwemeel worden opgehaald voor een bakproef. Dan kunnen de leden van de ballotagecommissie de resultaten daarvan in hun beslissing meenemen.

Als het zover is hoort u er wel meer over. Krijgt u ook naam en toenaam.

Verder hebben we een "halve" aanmelding binnen uit Zeeland.

Op het moment van schrijven van dit overzicht was van deze meester-molenaar wel de aanmeldingsbijdrage binnen, maar nog niet het aanmeldingsformulier. Dat komt dan nog wel.

Tenslotte is er een jonge molenaar in Drenthe, die daar voor zichzelf wil beginnen. Hij piekert nu over de vraag of hij al voldoende ervaring in huis heeft om tot de groep "gezel-molenaars" te worden toegelaten. Hij is erop gebrand het stichtingsembleem te gaan voeren en alle drukwerken van het korenmolenaarsgilde te kunnen gaan gebruiken. Hij wil dat allemaal voor a.s. Molendag voor elkaar hebben.

Wij zitten natuurlijk niet stil bij deze club, maar tegen zoveel geestdrift zijn we toch niet opgewassen. Een ballotageprocedure moet nu eenmaal een beetje behoorlijk worden afgewikkeld. Dus Molendag redden we niet. Wel zullen we de aspirant gezelmolenaar op de lijst zetten voor het neutrale-molendagblad. Dan heeft-ie in elk geval iets.

De familie groeit. Dat is duidelijk!